

POZŮSTALOST LÜTZOW VERSUS MUZEUM HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. PRACOVNA FRANTIŠKA HRABĚTE LÜTZOWA A DALŠÍ NEPUBLIKOVANÉ PŘEDMĚTY Z MOBILIÁŘE ZÁMKU ŽAMPACH

Magdalena Rudovská

The Estate of Lützwow versus the Museum of the City of Prague. The Study Room of Count Francis Lützwow and Other Unpublished Items from the Furnishings of Žampach Castle

Abstract: In 1929, thirteen years after the death of Count Francis Lützwow (1846-1916), an Austrian diplomat, historian, translator, and unofficial Czech ambassador to the Anglo-Saxon world, his wife Anna Countess Lützwow donated her husband's study at Žampach, including furnishings and the entire equipment, to the City of Prague. Three years later, based on Countess Lützwow's will, a collection of antiques from other rooms of Žampach Castle also became the property of Prague. In the early 1950s, both large sets were placed in the depositories of the Museum of the City of Prague, where they remained for decades outside the focus of professional interest. This was due to their incompatibility with the collection programme of the city museum and the gradual loss of information about these sets. Research in recent years has shed light on the circumstances surrounding the acquisition of both sets and identified their components, in particular the furnishings of the study room, as left by Count Lützwow at Žampach during his last trip abroad to Switzerland in 1915.

Key words: aristocracy – estate collection – Lützwow – castle furniture – Žampach – museum collections – Prague

Contact: Magdalena Rudovská, Muzeum hlavního města Prahy, rudovska@muzeumprahy.cz

Nadpis tohoto článku s nadsázkou naznačuje komplikovaný vztah pražského městského muzea k pozůstalosti hraběte a hraběnky Lützwowových, který formoval po několik desetiletí osudy této kolekce. Příčinou problematické relace byl principiální nesoulad povahy pozůstalostních předmětů se sbírkovým programem muzea (mimopražská provenience ze zámku Žampach, archivní charakter části artefaktů, osobnosti původních vlastníků překračující pragensiální ohnisko atp.). Tato studie si klade za cíl rekonstruovat minulost těchto pozapomenutých a badatelsky opomíjených zámeckých souborů věnovaných hraběnkou Lützwowovou ve dvou celcích obci pražské, a to jak v období před jejich deponováním do Muzea hlavního města Prahy, tak i po jejich včlenění do sbírek (nejen) městského muzea. Svým zaměřením by měl článek rozšířit dosavadní orientaci

odborných výstupů, které zejména v posledních dvou desetiletích zevrubně zachytily literární činnost Františka hraběte Lützwowa, stejně jako jeho pestrý osobní i společenský život a zejména kulturně popularizační aktivity ve prospěch českého národa. Nelze nejmenovat publikaci historika Lukáše Mazúcha *Renegát (nejen) ve službách češství, František hrabě Lützwow* z roku 2014 nebo recentní výstavu *Šlechtic s českým srdcem*, kterou ve vambereckém Muzeu krajky spolupořádal v roce 2016 Spolek přátel historie Vamberka, město Vamberk a Muzeum a galerie Orlických hor, u příležitosti stého výročí Lützwowa úmrtí. Těmto i dalším projektům se podařilo úspěšně připomenout život a dílo výjimečného aristokrata, diplomata a literáta, zásadního a současně dosud ne zcela doceněného propagátora české historie a kultury v anglosaském prostředí na počátku 20. století.

František hrabě Lützow

František hrabě Lützow, celým jménem František Jindřich Jeroným Valentin hrabě Lützow z Dreilützow-See-dorf, se narodil 21. března 1849 v Hamburku jako syn rakouského vyslance Franze Lützowa a anglické aristokratky Henriette Seymour. Již od mládí se připravoval na vstup do diplomatických služeb, po studiích na univerzitách ve Vídni a Innsbrucku působil jako diplomat v Bruselu, Římě, Haagu a naposled v Londýně. V britské metropoli se 18. ledna 1881 oženil s Annou Gustavou Žofií von Bornemann, nejmladší dcerou meklenburského mimořádného vyslance. Rodově nerovný sňatek zapříčinil rozkol s rodinou Lützowů a měl za následek též vynucený odchod hraběte z diplomatického sboru. Do roku 1890 si nicméně hrabě podržel čestnou hodnost legačního sekretáře při rakousko-uherském velvyslanectví v Londýně. Roku 1884 zakoupila Anna hraběnka Lützowová zámek Žampach ve východních Čechách. Od té doby manželé Lützowovi začali pravidelně trávit polovinu roku na Žampachu (zpravidla od července do podzimu) a druhou v Londýně, kde si pronajímali sídla v prestižních čtvrtích. V Londýně vedl hraběcí pár nákladný kulturní a společenský život, každoročně se účastnili mnoha událostí a organizovali řadu koncertů, salonů a soiré, na něž zvali hosty z řad aristokracie, diplomacie, umění či politiky a při nichž prezentovali svoje mistrovství nejen čeští hudebníci. V létě zase hostili Lützowovi své anglické přátele na Žampachu a seznamovali je s významnými domácími osobnostmi, s českou krajinou i kulturou. Právě na Žampachu vznikala od konce 19. století všechna Lützowova literární díla, v nichž zejména anglicky hovořící veřejnost informoval o české historii, reáliích a českém národě.¹ Prostřednictvím svých publikačních výstupů se Lützow dostal do širšího povědomí domácí i zahraniční veřejnosti a během následujících let se zúčastnil řady nejružnějších akcí, na nichž prezentoval české otázky a také svojí přítomností zvyšoval jejich prestiž. První zásadnější událostí byl cyklus přednášek, které Lützow uskutečnil 7. až 10. června 1904 na oxfordské univerzitě a za něž byl následujícího roku poctěn udělením čestného doktorátu (obr. 1). Vzápětí se hrabě Lützow ponořil do aktivní přípravy a realizace samostatného českého oddělení na rakouské výstavě v Londýně, jež byla otevřena 5. května 1906. O rok později byl zvolen čestným předsedou Českého olympijského výboru, který samostatnou českou účastí obeslal Mezinárodní olympijské hry v Londýně, zahájené 13. července 1908. František Lützow krácel při slavnostním defilé po boku praporečníka české výpravy, demonstruje tak před veřejností svoji věrnost českému národu. K významným událostem patřila aktivní účast hraběte Lützowa při návštěvě anglického Lorda Mayora a zástupců londýnské municipalit v Praze 17. až 19. září 1911. Vyvrcholením Lützowových reprezentačních aktivit ve prospěch českého

Obr. 1. Hrabě Lützow v akademickém oděvu doktora oxfordské univerzity, fotografie, sign. Ateliér F. Langhans, Praha, 1929, MMP H 342 875; autor fotografie: Jan Vrabec

národa se stalo náročné několikaměsíční přednáškové turné po univerzitách ve Spojených státech amerických v prvním čtvrtletí roku 1912, během něž vystoupil také v americkém Kongresu. Lützowovy zásluhy o propagaci českého národa, jeho práv a svrchovanosti byly oceněny také mnohými domácími autoritami a institucemi, byl mj. čestným členem České akademie věd a umění, Královské české společnosti nauk, obdržel čestný doktorát Karlovy univerzity atp. Po vypuknutí první světové války se manželé Lützowovi dostali pod přímý i nepřímý dohled rakouské policie. Ostrakizaci ze strany rakouských úřadů se nevyhnuli ani při zimních sezonách 1915 a 1916, které trávili v neutrálním Švýcarsku, jež zvolili náhradou za Londýn. Během svého druhého pobytu 13. ledna 1916 František hrabě Lützow v Territetu za ne zcela objasněných příčin zemřel. Pohřeb do nově zbudované hrobky na vambereckém hřbitově se konal za mimořádných okolností až 1. července 1916, na příkaz rakouských orgánů bez přítomnosti veřejnosti, pouze za účasti faráře Hvězdy a neoficiálně i členů městské rady.²

1 Mezi hlavní díla náleží *Bohemia: An Historical Sketch*, Londýn 1896; *A History of Bohemian Literature*, Londýn 1899; *The Labyrinth of the World and the Paradise of the Heart*, Londýn 1901; *The Story of Prague*, Londýn 1902; *The Life and Times of Master John Hus*, Londýn 1909; *The Hussite Wars*, Londýn 1914.

2 Josef HAJNIŠ, *Dr. František hrabě Lützow*. Vydáno u příležitosti vzpomínkových oslav 20. výročí úmrtí Dr. Františka hraběte Lützowa, Vamberk 1936, nestr.

Knihovna.

ZÁMEK ŽAMPACH HR. FRANT. LÜTZOWA.

Obr. 2. Knihovna v přízemí zámku Žampach, reprodukce Světozor, 16. 9. 1910, roč. 11, č. 3, s. 59

Pozůstalost Lützow a obec pražská

Teprve tři roky po úřady střeženém pohřbu se na popud Karlovy univerzity mohla v lednu 1919 na vambereckém hřbitově konat pietní oslava památky zemřelého. Čestní hosté (členové vlády, poslanci, univerzitní činitelé, představitelé spolků, korporací a kultury) přijeli z Prahy zvláště pro tuto příležitost vypraveným vlakem.³ Univerzální dědičkou majetku hraběte Lützowa v hodnotě 1 003 421,05 korun se dle jeho poslední vůle stala manželka Anna.⁴ Ta i nadále pokračovala v zažitém rytmu střídání pobytů v Londýně a na zámku Žampach, schraňovala dílo svého chotě a aktivně se snažila připomínat jeho odkaz. Koncem roku 1919 předala hraběnka Lützowová jako „vzácný vánoční dar Českému muzeu“⁵ knihovnu

čítající více než 4080 svazků, kterou hrabě Lützow shromáždil na zámku Žampach (obr. 2) a kterou odkázal Národnímu muzeu závětí spolu s částkou 10.000 korun na její udržování.⁶ Donaci početné knihovny, ve své době nejúplnější sbírky bohemikálního zaměření v Evropě, hraběnka doplnila o dar přepychové empírové kazety se zlacenou psací soupravou, která patřila mezi skvosty hraběcí žampašské pracovny.⁷ Luxusní psací servis, který nechal na zakázku zhotovit Napoleon Bonaparte pro svou choť císařovnu Marii Louisu roku 1806, se dostal do vlastnictví Lützowů s dědictvím Karolíny Kollowrat-Liebsteinské, babičky Františka Lützowa.⁸ Dne 14. prosince 1922 byly zásluhy hraběte Lützowa vyzdvihovány znovu u příležitosti věnování jeho bronzové busty, pozdního díla Josefa Václava Myslbeka,⁹ pražské

3 Lukáš MAZÚCH, *Renegát (nejen) ve službách češtví. František hrabě Lützow*, Ústí nad Orlicí 2014, s. 174.

4 Jan KŘIVOHLÁVEK, Bohemista František J. J. V. Lützow a poslední majitelé zámku Žampach, *Heraldika a genealogie* 1982/3, s. 121.

5 Vzácný vánoční dar Českému muzeu, *Národní listy*, 3. 1. 1919, roč. 59, č. 3, s. 2.

6 Antonín SUM, *Hrabě Lützow: Památce českého vlastence*, Praha 1925, s. 10.

7 Luboš JEŘÁBEK, Feuilleton. Na Žampachu, *Pokroková revue* 1906–1907, roč. 3, č. 3, 206–205; psací servis je dosud součástí sbírek Historického muzea Národního muzea pod inv. č. H2-10081.

8 L. MAZÚCH, *Renegát (nejen) ve službách*, s. 57.

9 Bronzové 112 cm vysoké poprsí hraběte Lützowa zhotovil Josef Václav Myslbek (1848–1922) za účasti Františka Břocha (1896–1951) v letech 1919–1922. Na podstavci nese nápis: „DR. FRANT. HRABĚ LÜTZOW. VĚNOVÁNO HLAV. MĚSTU PRAZE JEHO VDO-

obci na slavnostním aktu v primátorské síni Staroměstské radnice. Z rukou člena ústřední správní komise hl. města Prahy dr. Luboše Jeřábka převzal dar hraběnky Lützowové primátor Prahy JUDr. Karel Baxa.¹⁰ O čtyři týdny později, 8. ledna 1923, jako projev ocenění zásluh hraběte Lützowa, Ústřední komise hl. města Prahy na svém zasedání odsouhlasila přejmenování Mariánské ulice na Lützowovu (dnešní Opletalova),¹¹ jež toto označení nesla až do roku 1940 a poté ještě krátce v poválečných letech.¹² Hraběnka Lützowová usilovala o připomínání díla Františka Lützowa i v domovském regionu východních Čech, kde vedle vlastnictví zámku Žampach získala dědictvím po svém manželovi panství Vamberk a Borohrádek. Pravděpodobně nedlouho poté, co byl roku 1924 založen Městský muzejní spolek Lützow pro Vamberk a okolí, nabídla hraběnka Lützowová spolku k převzetí početný mobiliář pracovny svého chotě ze zámku Žampach. Spolek, jenž si jméno hraběte Lützowa vtělil do jádra svého názvu, by tuto nabídku za příznivějších okolností s povděkem přivítal, ovšem přijetí daru znemožnil nedostatek místa pro umístění muzejních sbírek. Ty byly v této fázi činnosti spolku shromážděny v jednom z pokojů vily továrníka L. Bednáře a teprve v roce 1930 již jako majetek města Vamberku byly přestěhovány do interiéru tamní radnice, která pro muzejní sbírky předchozího roku uvolnila jednu místnost.¹³ Vamberecký muzejní spolek Lützow nicméně převzal alespoň několik předmětů ze žampašského mobiliáře. V prvé řadě se jednalo o portrét hraběte Lützowa v pracovně, olejomalbu ak. mal. Hugo Boettingera z r. 1905,¹⁴ která byla umístěna již v roce 1929 v zasedací síni vamberecké radnice.¹⁵ Dalším výjimečným darem byl náhrdelník s českými granáty v původní kazetě,¹⁶ který hraběnce Lützowové z vděčnosti za její zásluhy o české oddělení na rakouské výstavě v Londýně roku 1906 věnovaly České paní a dívky.¹⁷ Obě tyto památky včetně několika dalších předmětů z majetku manželů Lützowových jsou dnes součástí sbírek Muzea a galerie

Orlických hor (dále MGOH), do jehož struktury bylo vamberecké muzeum včleněno v roce 1976.¹⁸

Pracovna hraběte Lützowa odmítnutá vambereckým spolkem tedy zůstala na zámku Žampach a hraběnka Lützowová se obrátila stran dalších jednání na představitele obce pražské. Jak veřejnost informovaly *Věstníky hlavního města Prahy*, v samém závěru roku 1928 přijala Praha početný konvolut formou daru, bezprostřední zajištění mobiliáře pracovny provedli přímo na Žampachu PhDr. Jan Thon, v pořadí druhý ředitel pražských městských knihoven, a arch. František Roith, projektant budovy Ústřední městské knihovny dokončené téhož roku v říjnu.¹⁹ Volba této dvojice nebyla náhodná. Právě novostavbu knihovny na Mariánském náměstí pražská obec zvolila pro pietní prezentaci rozsáhlého souboru pracovny, která byla v knihovně instalována záhy po zahájení její činnosti 21. října 1929.²⁰ Instalace umístěná v druhém poschodí, jinak výlučně vyhrazeném pro potřeby ústředního ředitelství, byla koncipována jako co nejuvěrnější nápodoba žampašské pracovny hraběte Lützowa imitující – na podkladě fotografií a náčrtů – prostorové uspořádání i umístění jednotlivých předmětů v rámci aranžovaného interiéru.²¹ Dobové snímky instalace v městské knihovně, které by bylo možno srovnat s dochovanými fotografiemi pracovny na Žampachu, se mi nalézt nepodařilo. Ojedinelou reflexí obsahu instalace v městské knihovně je stručný popis interiéru publikovaný ve věstníku *Za starou Prahu* začátkem roku 1930.²² Historička umění PhDr. Hana Frankensteinová (provdaná Volavková) zaznamenala ve výčtu mobiliáře několik kusů domácího i cizího nábytku, obrazy s převahou anglických litografií, větší počet zarámovaných fotografií, koberec či křišťálový lustr, z množství drobných předmětů jmenovala stříbrnou etui nebo nožík ze slonové kosti. Z uměleckohistorického hlediska vyzdvihla především olejový portrét Lützowova prastrýce hraběte Františka Antonína Kolowrat-Liebsteinského z roku 1833²³ nebo cechovní truhlici s vročením 1729

VOU 1922.“ Busta byla vystavena v Primátorské síni Staroměstské radnice. Roku 1948 byla předána Muzeu hlavního města Prahy (dále MMP) a zařazena do sbírek pod MMP H 43 687. Na jaře následujícího roku 1949 požádala o zápůjčku busty Národní a universitní knihovna v Praze, která spolu s Britsko-československou společností na paměť 100. výročí narození hraběte Lützowa uspořádala v zasedací síni Klementina ve dnech 22. 3. – 2. 4. 1949 výstavu. Viz: Archiv MMP, dokumenty k č. j.: mus. 202/49; pozvánka na výstavu MMP H 112 610.

- 10 Poprší hr. Dra Frant. Lützowa – darem obci pražské, *Věstník hlavního města Prahy*, 19. 12. 1922, roč. XXIX., č. 23–24, s. 261–262.
- 11 A. SUM, Hrabě Lützow, s. 63; Změny názvů ulic, *Věstník hlavního města Prahy*, 14. 2. 1923, roč. XXX., č. 3, s. 30.
- 12 Za okupace byla Lützowova ulice přejmenována na Beethovenovu, v letech 1945–1947 zpět na Lützowovu, poté do roku 1952 již jen v třetinovém úseku od Růžové ulice k Václavskému náměstí. Viz Marek LAŠŤOVKA, Václav LEDVINKA, *Pražský uličník. Encyklopedie názvů pražských veřejných prostranství*. 2. díl (O–Ž), Praha 1998, s. 29–31.
- 13 Tereza VINTEROVÁ, Z historie zrušených městských muzeí, *Orlické hory a Podorlicko* 2017, 24/1–2, s. 30.
- 14 Muzeum a galerie Orlických hor (dále jen MGOH) 19-A-1329.
- 15 Jiří ZDOBNICKÝ, Vamberk, *Národní listy*, 1929, roč. 69, č. 349, 21. 12. 1919, s. 13.
- 16 MGOH 09-H-752.
- 17 Dar českých paní a dívek paní hraběnce z Lützowů, *Národní listy*, 10. 11. 1906, roč. 46, č. 310, s. 4. Jménem paní a dívek předali náhrdelník hraběti Lützowovi při jeho návštěvě Prahy počátkem listopadu 1906 paní Anna Podlípna a Angela Randová, viz Hrabě Lützow v Praze, *Národní listy*, 13. 11. 1906, roč. 46, č. 313, s. 4.
- 18 T. VINTEROVÁ, Z historie zrušených městských muzeí, s. 31.
- 19 Činnost knihoven hlav. města Prahy v roce 1927 a 1928, *Věstník hlavního města Prahy*, 8. 7. 1929, roč. XXXVI., č. 27, s. 731.
- 20 Činnost knihoven hlav. města Prahy v roce 1929, *Věstník hlavního města Prahy*, 7. 7. 1930, roč. XXXVII., č. 27, s. 764.
- 21 Jan THON, *O městské knihovně, knihách a také lidech*, Praha 1938, s. 72–74.
- 22 Hana FRANKENSTEINOVÁ, Lützowův interieur, *Za starou Prahu. Věstník pro ochranu památek*, roč. XIV, č. 1, s. 12.
- 23 Recenzentka patrně chybně uvedla signaturu autora Liebe, byl jím zřejmě německý malíř Friedrich Johann Gottlieb Lieder (1780–

Obr. 3. Pokladna sdruženého cechu bednářů, tesařů, truhlářů a kameníků (?), 1729, MMP H 226 586; autor fotografie: Matěj Adámek

Obr. 4. Hraběnka Lutzowová ve večerní toaletě, fotografie, nesign., cca 1885, MMP H 342 881; autor fotografie: Jan Diviš

(obr. 3). Recenzentka v závěru svého textu poznamenala: „*Souhrn všech objektů tvoří cenný kulturní dokument a pietní konservace je hodna významu, který měl Lützow pro město Prahu a pro propagaci české myšlenky v cizině.*“²⁴ Instalace pracovny hraběte Lützowa v ústřední městské knihovně ovšem neměla dlouhého trvání a po pěti letech byla zrušena. Jak poznamenal s překvapivě příkrým odsudkem ředitel knihovny PhDr. Thon, i přes rozvíjenou propagaci pamětní síně se tato snaha „*ukázala marná a veřejnost vůbec neprojevila zájem o toto museum, ostatně celkem nezajímavé.*“²⁵ V roce 1936 byl tedy interiér Lützowovy pracovny deinstalován. Shodou okolností se tak stalo téhož roku, kdy si veřejnost a její činitelé připomínali 20. výročí úmrtí hraběte Lützowa a mj. Knihovna Národního muzea připravila v Praze již v lednových dnech ve svých výstavních prostorech expozici jeho literární činnosti.²⁶ Vzpomínkové akce se ovšem pochopitelně koncentrovaly do regionu východních Čech, kde hrabě prožil 30 let svého života. Upomínkové oslavy, k nimž měla přitáhnout pozornost veřejnosti i doprovodná publikace Josefa Hajniše,²⁷ uspořádalo město Vamberk spolu s místní Měšťanskou besedou, Muzejním spolkem Lützow a Klubem českých turistů ve dnech 28. až 30. června 1936. Na programu byla národní pouť k Lützowovu hrobu, koncert Pěveckého sboru pražských učitelů, vycházky do okolí a řada prezentací od posmrtné výstavy malíře Oldřicha Hlavsy

přes expozice místního krajkářského muzea k vlastivědnému muzeu Lützow na vamberecké radnici. Pražská obec zapůjčila do Vamberka celek pracovny hraběte Lützowa, kterou si mohli účastníci oslav prohlédnout v Bednářově besedním domě na náměstí. Dobový tisk v početných zprávách pamětní oslavy avizoval, referoval o jejich průběhu a oznamoval i prodloužení výstav až do 12. července 1936 s ohledem na velký zájem návštěvníků.²⁸

Po skončení oslav ve Vamberku se mobiliář pracovny Františka hraběte Lützowa v majetku pražské obce ocitl bezprizorný. Zcela současně koncem června Praha zveřejnila ambiciózní plán muzeální náplně uprázdněných interiérů tzv. Gröheho vily v Havlíčkových sadech na Vinohradech. Právě zde měla podle usnesení městské rady nalézt vhodné prostředí budoucí důstojná prezentace pozůstalosti hraběte Lützowa, a mimo ni také expozice Společnosti Aloise Jiráska, drobné výstavy městského muzea i městských úřadů.²⁹ Většinu expozičních prostor měly zaujmout sbírky Musea ředitele Šplíchalova, přestěhované sem z prostor vršovické radnice.³⁰ Z velkorysého projektu mimo jiné i kvůli někdejšímu špatnému stavu neorenesanční budovy Gröheho vily nicméně sešlo. Sousedství *pozůstalost hraběte Lützowa*, kterým byl v dobových vyjádřeních označován soubor artefaktů z majetku Lützowových ve vlastnictví města Prahy, bylo v polovině třicátých let již zavádějící zkrat-

1859). Srovnej portrét Fr. Kolowrat-Liebsteinského od téhož autora vydražený prostřednictvím aukční síně Dorotheum 30. 4. 2014 na aukci Kaiserhaus und Historika, Lot. Nr. 162 (online), [cit. 11. 3. 2025]. Dostupné z: <https://www.dorotheum.com/de/1/3873763/>

24 H. FRANKENSTEINOVÁ, Lützowův interieur, s. 12.

25 Jan THON, *O městské knihovně*, s. 74.

26 Výstava hraběte Lützowa v Národním muzeu, *Národní listy*, 12. 1. 1936, roč. 76, č. 11, s. 11.

27 Josef HAJNIŠ, *Dr. František hrabě Lützow*, Vamberk 1936.

28 Josef PEŠEK, Hrabě dr. František Lützow, *Národní listy*, 12. 1. 1936, roč. 76, č. 11, s. 11; Dr. Frant. hrabě Lützow a město Vamberk, *Národní listy*, 17. 1. 1936, roč. 76, č. 16, s. 3; Výročí smrti dr. F. Lützowa, *Národní listy* 27. 5. 1936, roč. 76, č. 146, s. 3; Vamberk vzpomíná dr. Frant. hr. Lützowa, *Národní listy*, 28. 6. 1936, roč. 76, č. 177, s. 3; Hold mrtvému kavalíru ve Vamberce, *Národní listy*, 29. 6. 1936, roč. 76, č. 26, s. 2; Krajkářská výstava – Památky na hr. Lützowa, *Národní listy*, 9. 7. 1936, roč. 76, č. 186, s. 3, aj.

29 Místní výbory a rady, *Věstník hlavního města Prahy*, 30. 6. 1936, roč. XLIII, č. 25, s. 469; Místní výbory a rady, *Věstník hlavního města Prahy*, 21. 9. 1936, roč. XLIII, č. 37, s. 584; Okénko za orlojem radničním, *Národní listy*, 7. 8. 1936, roč. 76, č. 215, s. 2.

30 K plánu přesunu tzv. Šplíchalova muzea viz: Jan KYSELA – Miloš HLAVA, Soubor antických předmětů ze sbírky řídicího učitele Františka Hrdiny z Modřan a Muzeum ředitele Šplíchalova ve Vršovcích, *Archeologica pragensia* 22/2014, s. 325–326.

kou. Nevztahovalo se totiž pouze ke konvolutu hrabčící pracovny převzaté roku 1928, ale zahrnovalo též vybranou kolekci zámeckého žampašského mobiliáře, kterou Praha získala na základě závěti hraběnky Lützwové, která zemřela v Londýně 18. dubna 1932 (obr. 4).³¹ Zámek Žampach zdědila dle závěti neteř hraběte Lützowa, dcera jeho sestry Rosy³² Jindřiška (Henrietta) hraběnka Lucchesi Palli kněžna Campofranco, rozená kněžna Salm-Salm spolu s řadou uměleckých a historických památek. Ostatní movitý i nemovitý majetek odkázala hraběnka dalším příbuzným a služebnictvu.³³ Pražské obci ve své závěti vyčlenila celek více než stovky uměleckých a uměleckořemeslných památek s naprostou převahou keramiky.³⁴ O motivaci hraběčiny odkazu a výběru právě těchto artefaktů lze jen spekulovat. Soubor odkázaných děl převzal po hraběččině smrti v roce 1932 hospodářský odbor hlavního města Prahy, shodně jako o čtyři roky dříve hrabčící pracovnu. V roce 1936 se oba konvoluty předmětů ve vlastnictví pražské obce nacházely ve skladových prostorách, kde vlivem následného běhu dějin zůstaly uloženy mnohem déle, než se v době oslav 20. výročí úmrtí hraběte Lützowa dalo předvídat. Vývoj konce třicátých let s následnou nacistickou okupací vzpomínám na českého vlastence Františka hraběte Lützowa nepřál, jako aristokrat napojený na západní Evropu byl osobností nevhodnou pro popularizaci i v socialistickém zřízení po roce 1948.

Pozůstalost Lützw/Lützwová a Muzeum hlavního města Prahy

Tehdy vstoupilo do příběhu žampašských zámeckých kolekcí Muzeum hlavního města Prahy (dále MMP). Jak vyplývá z korespondence dochované v jeho archivu, v roce 1948 se na městské muzeum a shodně i na městský archiv opakovaně obrátil hospodářský referát hl. města Prahy s výzvou k převzetí souboru Lützwovy pozůstalosti uložené dosud ve skladišti hospodářského odboru v pražské Libni.³⁵ Přestože představitelé městského muzea deponování celku odmítali s ohledem na naprostý nedostatek místa, začátkem padesátých let s ohledem na tristní podmínky libeňského skladiště svolili k provizornímu (!) uložení a konzervačnímu zabezpečení pozůstalosti, pro kterou byl vyhrazen prostor v tehdejší depozitáři v ulici Karoliny Světlé na Starém Městě. Po pěti letech, na podzim 1955, se MMP

stran pozůstalostního souboru obrátilo na odbor kultury rady ÚNV hl. města Prahy s výzvou k zpětnému převzetí celku a uložení na jiném místě.³⁶ Tento apel byl zdůvodněn kritickým nedostatkem místa pro sbírky v inventáři muzea, mezi něž konvolut Lützwových neměl být zapsán s ohledem na jednoznačný nesoulad se sbírkovým zaměřením muzea. Součástí dopisu byl maximálně stručný soupis 30 položek zahrnující jak předměty z hrabčící pracovny, tak mobiliární položky odkázané hraběnkou, bez vyznačení jejich povahové distinkce. Jednotlivě byly na seznamu uvedeny nábytkové kusy, trojice mramorových plastik a hodiny mosazné Hřebíček (!), souhrnně pod lapidárními označeními „Bedna s knihami a os. památkami“, „Soubor drobných předmětů z majoliky apod.“ byly podchyceny menší předměty. Patrně o nikoli ojedinělém přístupu někdejších představitelů obci k svěřenému majetku svědčí závěrečná poznámka v dopise připomínající, že k Lützwově souboru „ještě náleží perský koberec, který nesprávně jest používán v některé kanceláři ÚNV.“³⁷ Výzva MMP na opětovné převzetí depozitu nebyla městem vyslyšena vzhledem k deklarované absenci volných prostor, a tak se 1. března 1957 muzeum obrátilo na Státní památkovou správu.³⁸ Tehdejší ředitel městského muzea PhDr. A. Liška v dopise znovu zopakoval prozatímnost uložení, zdůraznil neslučitelnost souboru se sbírkami muzea a žádal o převzetí Státní památkovou správu s návrhem umístění v některém ze zámeckých objektů. To vše s ohledem na příkaz ÚNV hl. města Prahy vyklidit muzejní depozitář v ulici Karoliny Světlé. Součástí listu byl opět seznam předmětů, rozšířený tentokrát o dvě položky nesoucí označení „Bedna s různými předměty (alba)“ a „Bedna s porcelánem“. Ani tato žádost o převzetí interiérového celku ze zámku Žampach adresovaná Státní památkové správě nebyla reflektována. Pozůstalostní soubor zůstal tedy nadále uložen v MMP a povědomí o minulosti, způsobech nabytí a rozdílném charakteru jeho dvou kolekcí se začalo vytrácet. To, co naopak vytrvalo, byly latentní snahy o převod alespoň dílčích částí pozůstalosti jiným institucím. Tento záměr zapříčinil následný nestandardní postup, kdy sbírkový soubor nebyl jako celek zainventován. Negativně se na zachování ucelenosti konvolutu projevil také neuspokojivý fyzický stav předmětů způsobený nevhodnými podmínkami uložení v obecním skladišti, který nemohlo městské muzeum plně sanovat. To se týkalo zejména nábytkových kusů, z nichž některé

31 Uložena byla do rodinné hrobky ve Vamberku vedle svého manžela.

32 Rosa kněžna Salm-Salm, rozená hraběnka Lützwová (1850–1927).

33 Jan KŘIVOHLÁVEK, *Bohemista František J. J. V. Lützw*, s. 121. V roce 1945 všechny majetek zabral Národní výbor, s nímž se hraběnka Lucchesi Palli soudila až do roku 1948, kdy Žampach převzal stát. Mobilář byl sepsán, odvezen a uložen v depozitáři zámku Hrádek u Nechanic.

34 Archiv Muzea hlavního města Prahy (dále jen MMP), Pozůstalost Lützw, K č. j. 15342-OH-32, č. j. 17352 praes.si 1932 a č. j. 31900-OH-1932, Seznam předmětů z pozůstalosti hrab. Anny Lützwové (dále jen Archiv MMP Seznam předmětů 1932).

35 Archiv MMP, Pozůstalost Lützw, Připomínka Referátu hospodářského hl. města Prahy z 22. 10. 1948, č. j. 28541. Tamtéž odpověď Museum hl. města Prahy Hospodářskému odboru hl. města Prahy 3. 11. 1948.

36 Archiv MMP, Pozůstalost Lützw, Dopis MMP Radě ÚNV hlavního města Prahy, odboru kultury, do rukou s. Špatenky, z 28. října 1955 (dále jen Archiv MMP, Dopis radě ÚNV 1955).

37 Archiv MMP, Dopis radě ÚNV 1955, nestránkováno.

38 Orgán státní památkové péče fungující v letech 1953–1958, pod nějž patřila agenda zrušené Národní kulturní komise nebo Státního památkového ústavu; Archiv MMP, Pozůstalost Lützw, Dopis MMP Státní památkové správě, do rukou dr. Charvátové, věc: Lützwova pozůstalost, 1. března 1957.

byly v šedesátých a sedmdesátých letech, po odmítnutí přijetí jinými institucemi, v delimitačním procesu vyřazeny a postoupeny Dřevozpracujícímu podniku hl. města Prahy.³⁹ S většími úspěchy se dařilo městskému muzeu předávat do sbírek části početného souboru keramiky z odkazu hraběnky Lützowové. Nejhodnotnější kusy delftské a německé fajánse z 18. a 19. století převzalo v sedmdesátých letech v rámci delimitačního procesu Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze.⁴⁰ Do jeho sbírek byly včleněny také některé skleněné artefakty – cestovní souprava lahví se zlatým dekorem ve skříňce⁴¹ nebo pohár s víkem s malovaným zlatým figurálním dekorem, který hraběnka Lützowová získala jako poděkování od členského výboru české výpravy Olympijské v Londýně 1908.⁴² Některé další položky delimitované příslušnou komisí s ohledem na nesoulad se sbírkovým programem MMP byly dle soudobé praxe předány prodejnám starožitností n. p. Klenoty.⁴³ Ostatní předměty z majetku Lützowových, které zůstaly v městském muzeu, rozdělené dle materiálových hledisek do různých depozitářů, se ocitly v nešťastné pozici nevídaných hostů, teprve postupně nabývajících status trvalého pobytu. V některých případech řada desetiletí depozitu spolu s absencí komplexní evidence zapříčinily ztrátu informací vedoucích k původní provenienci, důsledkem čehož byly předměty zapsány do inventáře bez původního kontextu.

Kolem roku 2020, když jsem se začala intenzivněji zabývat rozplétáním historie *pozůstalosti Lützow*, shledáváním dokumentů a vyčleňováním dvou charakterově odlišných skupin předmětů, se tedy v městském muzeu nacházela početná, byť torzální část původních celků, nevyjímaje artefakty neidentifikované. Jednou z linií mého úsilí byla snaha nalézt právě ty památky, které svoji příslušnost k souboru v průběhu desetiletí pozbyly. Částečnou oporu k této identifikaci poskytoval lapidární a nekompletní výčet 30, respektive 32 položek z citované korespondence z let 1955, respektive 1957, a drobnopisně pojatý seznam předmětů odkázaných hraběnkou Lützowovou Praze z roku 1932. V případě rekonstrukce obsahu pracovny hraběte Lützowa měly neocenitelný význam fotografie ze sbírky Muzea a galerie Orlických hor (dále MGOH). Vizuálním vodítkem ke ztotožnění některých předmětů a určení jejich původního umístění byly také snímky zámeckých interiérů, jež byly uveřejňovány v dobových člancích pojednávajících o aktivitách hraběte Lützowa a společenském životě hraběcího páru.

Galerie.

Obr. 5. Galerie v 1. patře zámku Žampach, reprodukce Světozor, 16. 9. 1910, roč. 11, č. 3, s. 59

Řadu interiérových záběrů přinesl zejména obrazový týdeník Světozor v říjnovém čísle roku 1910.⁴⁴ Publikovány byly snímky místností z přízemí zámku, konkrétně zimní zahrada a navazující parohová chodba, jeden ze dvou prostorů rozsáhlé knihovny a v detailním záběru i Lützowova pracovna. Z prvního patra, kde se nacházely reprezentační prostory a pokoje obývané rodinou, zvolili redaktoři Světozoru pro ilustraci zdůrazňované elegance, anglického komfortu i přepychu snímky opulentního přijímacího salonu, jídelny s vystavenou sbírkou orientálního i evropského porcelánu a fotografii tzv. galerie (obr. 5). Tuto centrální spojovací chodbu prvního patra osvětlovala četná okna, proti nimž a mezi nimiž se nacházela proutěná křesla, stolky a dekorativní stojany osazené palmami. Jeden z výklenků proti oknu

39 Viz např. Archiv evidence Oddělení historických sbírek (dále OHS) MMP, Zápis o schůzi zúžené delimitační komise konané dne 27. 11. 1961 na Karlově; Archiv evidence OHS MMP, Zápis o návrhu vyřazení předmětů ze sbírek Muzea hl. města Prahy uložených v depozitáři v Kolodějích n. L. z 28. 7. 1972; Archiv evidence OHS MMP, Hospodářská smlouva KÚ 55/72 o převodu správy vlastnictví národního majetku a o převodu vlastnictví národního majetku z 1. 11. 1972.

40 V evidenci Uměleckoprůmyslového muzea se podařilo bezpečně ztotožnit fajánsové položky vedené pod čísly UPM 77.131-77.140, předání viz Archiv evidence OHS MMP, Hospodářská smlouva o převodu správy vlastnictví národního majetku a o převodu vlastnictví národního majetku z 1. 11. 1972.

41 UPM 55.752-55.757, předání viz Archiv evidence OHS MMP, Zápis o schůzi zúžené delimitační komise konané dne 27. 11. 1961 na Karlově.

42 UPM 76.431 ab; Archiv MMP Seznam předmětů 1932, položka 78; Předání viz Archiv evidence OHS MMP, Hospodářská smlouva o převodu vlastnictví národního majetku z 1. 7. 1972.

43 Archiv evidence OHS MMP, Zápis o návrhu vyřazení předmětů ze sbírek Muzea hl. města Prahy z 29. 3. 1972.

44 Světozor, 16. 9. 1910, roč. 11, č. 3, s. 57–59.

zaujímal monumentální železná pseudobarokní truhla s bohatým kovaným dekorem, jeden z předmětů odkázaných hraběnkou Praze.⁴⁵ Vedle truhly jsou na fotografii ze Světozoru zachyceny elegantní podlahové kyvadlové hodiny s figurálním nástavcem. Tyto barokní hodiny se signaturou Lorentz Bruder Presburg⁴⁶ figurují na seznamu hraběnkina odkazu jako položka č. 87, ovšem na rozdíl od truhly již součástí muzejní pozůstalosti nejsou, nepočítáme-li drobnou vyřezávanou zlacenou figuru putti, fragment původního nástavce.⁴⁷ Naproti hodinám se na téže fotografii ze Světozoru nachází dvojice neorenesančních židlí, které lze včlenit do původní sady čtyř bohatě vyřezávaných, černě mořených židlí kontrastně zdobených kostěnými aplikacemi s antikizujícími výjevy (obr. 6). Dvě z původních čtyř židlí byly pro svůj neutěšený stav v šedesátých letech delimitovány, zbylá dvojice se stále nachází ve sbírce městského muzea.⁴⁸ Z komparace fotografií interiéru zámku z let 1904–1914 vyplývá, že umístění jednotlivých prvků mobiliáře uvnitř místností i v rámci celého prostoru zámku bylo proměnlivé. Příkladem může být srovnání galerie reprodukováné ve Světozoru s o dva roky pozdějším snímkem z MGOH (obr. 7). Sbírková fotografie se zavádějící popiskou *Pokoj hraběte Dr. Fr. Lützowa* zaznamenává rohový úsek interiéru, v němž jsou umístěny tytéž podlahové hodiny a tatáž historizující židle jako na ranějším snímku tzv. galerie.⁴⁹ Dominantou snímku z MGOH je nicméně rozměrná olejomalba ve zlaceném vyřezávaném rámu, která o několik let dříve zaujímal čelné místo na stěně zámeckého přijímacího salonu.⁵⁰ Malba signovaná L. Graf zpodobňuje stojící mladou ženu, která si přidržuje u úst cíp bílé zástěry, a v seznamu hraběnkou odkázaných předmětů figuruje jako položka č. 88. Osudy tohoto obrazu, stejně jako dvou anonymních děl s náměty jezdeckých šarvátek, jsou neznámé.⁵¹ Je možné, že malby nebyly městským muzeem vůbec převzaty, neboť nejsou zmíněny ani v jednom ze seznamů z padesátých let, které muzeum komunikovalo ve snaze o převod kolekce. Tuto hypotézu podporuje i poslední obraz z hraběnkina odkazu, položka č. 89, portrét hraběte Lützowa z roku 1905, již zmiňovaná Boettingerova olejomalba, kterou hraběnka před rokem 1929 věno-

Obr. 6. Neorenesanční židle, detail kostěné intarzie s figurou amora hrajícího na flétnu, 2. polovina 19. století, MMP H 226 489/002; autor fotografie: Matěj Adámek

vala do Vamberka.⁵² Vedle obrazů evropských mistrů, nezřídka v rodu Lützowů děděných, zdobily žampašské interiéry též umělecké plastiky. V dobových textech je mezi autory jmenován například neoklasicistní sochař Berthel Thorvaldsen,⁵³ z jehož dílny pochází jedna ze tří mramorových soкултур, které hraběnka Lützowová odkázala Praze. Jedná se o půvabnou, iniciály AT signovanou sochu malého Amora hrajícího na lyru,⁵⁴ jež na seznamu hraběnkina odkazu figuruje jako položka č. 79 a je dosud součástí sbírky městského muzea (obr. 8).⁵⁵ Thorvaldsenovou tvorbou byl ovlivněn vídeňský sochař Josef Kässmann,⁵⁶ jehož nadživotní mužská busta, snad hlava Apollona s květinovým věncem ve vlasech, signovaná a datovaná 1835, je další položkou z hraběnkina

45 MMP H 480/2002; Archiv MMP Seznam předmětů 1932, položka 82; Archiv MMP, Dopis radě ÚNV 1955, položka seznamu 22 – Truhla kovová.
 46 Lorenz/Lorentz Bruder, v Bratislavě (Pressburg) působící hodinář 1. poloviny 18. století.
 47 MMP H 480/2002; Archiv MMP Seznam předmětů 1932, položka 87.
 48 MMP H 226 489/001,002; Archiv MMP Seznam předmětů 1932, položka 83, 84, 85, 86; Archiv MMP, Dopis radě ÚNV 1955, položka seznamu 3 – Židle vys. 145 cm, 4 ks.
 49 MGOH, 2007447,2.
 50 Foto viz *Světozor*, 16. 9. 1910, roč. 11, č. 3, s. 58.
 51 Archiv MMP Seznam předmětů 1932, položka 88 – L. Graf, olej na plátně, položka 90 – Anonymus: olej na plátně Jezdecká šarvátka, položka 91 – Anonymus: olej na plátně Jezdecká šarvátka.
 52 Archiv MMP Seznam předmětů 1932, položka 89 – Hugo Boettinger, olej na plátně, originál z r. 1905, portrét hraběte Lützowa.
 53 *Světozor*, 16. 9. 1910, roč. 11, č. 3, s. 71; Berthel (Albert) Thorvaldsen (1770–1820), dánský sochař, čestný profesor Kodaňské královské akademie.
 54 Další autorské varianty Thorvaldsenova Amora hrajícího na lyru z dvacátých a třicátých let 19. století lze spatřit v Thorvaldsenově muzeu v Kodani, mezotneském paláci v Lotyšsku, petrohradské Ermitáži nebo v soukromé sbírce na Sicílii, viz: Thorvaldsens Museum, Kodaň, katalog sbírek (online), [cit. 15. 3. 2025]. Dostupné z: <https://kataloget.thorvaldsensmuseum.dk/resultater?title=Amor+med+lyren>
 55 MMP H 055 407; Archiv MMP Seznam předmětů 1932, položka 79; Archiv MMP, Dopis radě ÚNV 1955, položka seznamu 17 – Plastika, v. 55 cm.
 56 Josef Kässmann (1784–1856), sochař, profesor na vídeňské akademii výtvarných umění.

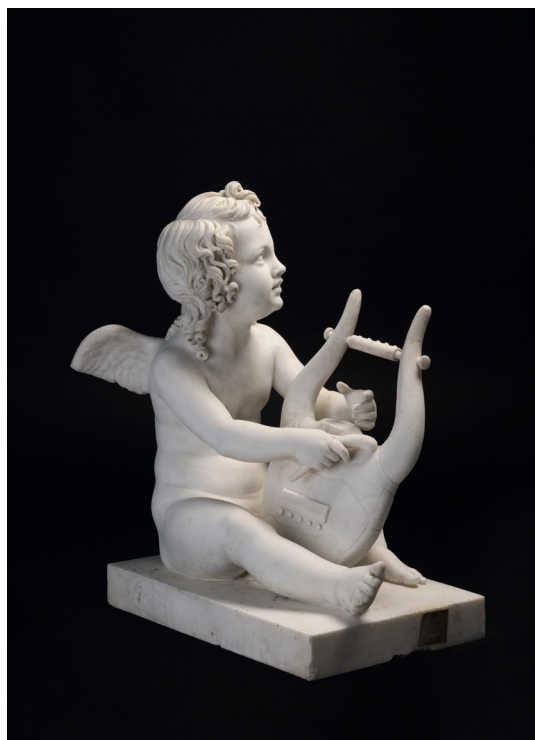

Obr. 7. Pohled do neurčené místnosti zámku Žampach, fotografie, cca 1914, MGOH 2007447,2

odkazu.⁵⁷ Tou poslední je neoklasicistní socha zpodobňující ženskou figuru s drobnými křídly, z lehu se vzpínající, pravděpodobně postavu Psyché, na jejíž pozdvížené pravici býval spočinut (dle popisu) dnes nedochovaný motýl. Neurčená, nesignovaná socha patrně z třicátých let 19. století kombinuje netradičně bílý a červený mramor a stejně jako předchozí skulptura je součástí sbírek MMP.⁵⁸ Jak již bylo řečeno, většinu z více než stovky předmětů odkázaných roku 1932 hraběnkou Praze zastupovala keramika (zejména vázy, dózy, teriny, talíře ad.). Jakkoli lze soupis darovaných předmětů považovat za podrobný ve smyslu popisu vnějškového vzezření, uvedení materiálu nebo slohového určení zpravidla absentuje. Můžeme tak pouze předpokládat, že se jednalo zejména o evropskou fajáns a patrně též orientální porcelán. Po delimitacích šedesátých a sedmdesátých let zůstalo v městském muzeu uloženo pouze několik kameninových dóz, keramických váz a paneau evropské provenience.

Rekonstrukce pracovny hraběte Lützowa

Druhou část předmětné pozůstalosti Lützowových ve sbírce pražského městského muzea tvoří mobilární soubor vybavení někdejší žampašské hraběcí pracovny, který hraběnka věnovala pražské obci v roce 1928 a který byl do roku 1936 vystaven v pražské Ústřední městské

Obr. 8. Berthel Thorvaldsen, Amor hrající na lyru, sign. AT, mramor, 20. – 30. léta 19. století, MMP H 055 407; autor fotografie: Jan Vrabec

knihovně. Přítomnost číselného značení na některých předmětech dává tušit, že k celku patrně existoval seznam jeho jednotlivin, vytvořený snad v souvislosti s pietní instalací. Konvolut zahrnující nábytkové kusy, hodiny a osvětlovač, zarámované fotografie a grafiku, upomínková alba, knihy a tiskoviny nebo drobné artefakty čítal mnoho desítek kusů, nejvyšší nalezené číslo má předmět č. 279. Lützowovi současníci charakterizovali hraběcí pracovnu jako prostrannou a světlou rohovou místnost v přízemí zámku, komfortně a jednoduše zařízenou s ústředním souborem kožených křesel anglického typu sružených kolem velikého taburetu.⁵⁹ Pracovna včetně jejího vlastníka byla pochopitelně vítaným objektem fotografování. Právě v ní se hrabě Lützow věnoval své studijní a literární činnosti, v ní rozmlouval nad oblíbenými nápoji s četnými anglickými i domácími hosty. Na publikovaných i dochovaných fotografiích jsou zachyceny tytéž nábytkové kusy a předměty tvořící základní prvky mobiliáře hraběcí pracovny, jejich aranžmá, respektive celková podoba zobrazovaného interiéru je různorodá. Některé změny se odvíjely od jiného uspořádání prostoru případně stavebních úprav, zásadní obrat v charakteru interiéru mezi lety 1912 a 1914 nicméně nezbytně musel souviset s přemístěním pracovny z přízemní rohové místnosti do jiných prostor zámku. Součástí interiéru pracovny hraběte Lützowa byla vždy soustava subtilních nezasklených etažerů,

57 MMP H 178 345; Archiv MMP Seznam předmětů 1932, položka 81; Archiv MMP, Dopis radě ÚNV 1955, položka seznamu 25 – Mramorové poprsí Apollona, v. 60 cm.

58 MMP H 480/2002; Archiv MMP Seznam předmětů 1932, položka 80; Archiv MMP, Dopis radě ÚNV 1955, položka seznamu 23 – Plastika mramor. amora, 60 cm, 40 cm, 80 cm.

59 Luboš JEŘÁBEK, Feuilleton. Na Žampachu, *Pokroková revue* 1906–1907, roč. 3, č. 3, s. 205; H. Feuilleton, *Národní listy*, 29. 8. 1907, roč. 47, č. 238, s. 1; *Světozor*, roč. 11, č. 3, 16. 9. 1910, s. 71.

HRABĚ FRANT. LÜTZOW V PRACOVNĚ.

Obr. 9. Pracovna hraběte Lutzowa v přízemí zámku Žampach, reprodukce Český svět, 5. 10. 1904, roč. 1, č. 1, s. 27.

řada stolů od drobných odkládacích po pracovní stůl a vysoký psací pult, sedací nábytek zastupovala čalouněná křesla, židle a taburety. Své místo měly v pracovně i některé překvapivé nábytkové kusy, jako je pokladna cechu sdružených řemesel (podle intarzovaných znaků patrně bednářů, tesařů, truhlářů a kameníků) s vrocením 1729.⁶⁰ Tato truhlice vyzdvížená v citovaném textu dr. Frankensteinové z roku 1930⁶¹ je částečně zachycena při pravé straně kompozice na fotografii zveřejněné v říjnu 1904 v ilustrovaném čtrnáctideníku Český svět (obr. 9).⁶² V městském muzeu se nachází i další nábytkový kus zobrazený na této fotografii a tím je historizující židle s opěradlem se soustruženými příčkami a sedákem s ratanovým výpletem.⁶³ Shodná židle je zaznamenána na fotografii uveřejněné v týdeníku Světozor,⁶⁴ i na re-

produkcí v britském literárním časopise *The Bookman*⁶⁵ nebo ilustrovaném periodiku *Black&White*.⁶⁶ Je překvapivé, že oba výše uvedené předměty, prokazatelné součásti mobiliáře pracovny, nefigurují v korespondenčních seznamech Lützowovy pozůstalosti z padesátých let. Na rozdíl od nich bylo možné identifikovat mezi přehledovými položkami čalouněný neorenesanční taburet, jehož vyřezávaná čela zdobí v akantovém listoví umístěné kartuše se štítkem s nakoso postaveným žebříkem, tj. se srdečním štítkem erbu hrabat z Lützowa (obr. 10).⁶⁷ Dalším dochovaným nábytkovým kusem je subtilní paraván s tordovanými sloupky, jimiž flankující obdélná plocha bývala dle fotografií vyplněna rozměrnou, dnes oddělenou výšivkou zpodobující erb Františkova prastrýce hraběte Kolowrat-Liebsteinského.⁶⁸ Nelze opominout ani gotizující odkládací stoličku ve formě komolého jehlanu, jednu z řady totožných stoliček různých velikostí, které se uplatňovaly nejen v pracovně, ale zejména v prostorách zámecké knihovny (obr. 11).⁶⁹ Oba vpsled jmenované nábytkové kusy figurují na fotografii pracovny reprodukované v roce 1938 v *Literárním atlase československém* (obr. 12).⁷⁰ Pohledu do místnosti dominuje při stěnách dvojice nedochovaných rozměrných čalouněných sofa s vysokými polstrovanými opěradly rámovanými dřevěnou konstrukcí s výraznou korunní římsou.⁷¹ Ústřední prostor nad jednou z těchto nábytkových říms, osazenou rámečky s rodinnými podobiznami, zastávají patrně na konzole umístěné, skleněným poklopem chráněné stolní hodiny, z umělecko-historického hlediska bezpochyby jeden z nejvýznamnějších předmětů z Lützowovské pozůstalosti dochovaný v městském muzeu (obr. 13). Tyto bronzové zlacené astronomické hodiny byly realizované v pouhých třech prototypech mírně se odlišujících detaily formy i mechaniky hodinového stroje v polovině třicátých let 19. století pražskou dílnou Willenbacher & Rzebitschek. Unikátní, technicky jedinečné hodiny s ročním nátahem a kalendářem mají vyváženou elegantní formu ohraničenou sloupy, jež vynášejí kladí s figurou stojícího lva.⁷² Na stole, jehož květinový přehoz zakrývá kompozice knih

60 MMP H 226 586.

61 H. FRANKENSTEINOVÁ, Lützowův interieur, s. 12.

62 Na Žampachu, Český svět, 5. 10. 1904, roč. 1, č. 1, s. 27.

63 MMP H 226 481.

64 *Světozor*, 16. 9. 1910, roč. 11, č. 3, s. 58.

65 *The Bookman*, roč. XVI, č. 93, červen 1899, s. 63.

66 Knihovna Národního muzea, Knihovna hraběte Lützowa, Výstřižky z novin a časopisů 1892–1899. Na tomto snímku je v pozadí navíc varianta téže židle, kterou lze patrně ztotožnit s MMP H 226 482.

67 MMP H 226 493; Archiv MMP, Dopis radě ÚNV 1955, položka seznamu 8 – Taburet čalouněný.

68 MMP H 889/2002, MMP H 480/2002; Archiv MMP, Dopis radě ÚNV 1955, položka seznamu 11 – Paraván.

69 MMP H 1765/2002; Archiv MMP, Dopis radě ÚNV 1955, položka seznamu 2 – Stolice dřevěné; fotografie knihovny viz *Světozor*, 16. 9. 1910, roč. 11, č. 3, s. 59; totožná odkládací stolička je jedinou dochovanou součástí knihovního mobiliáře převzatého spolu s Lützowovou knihovnou v roce 1919 do Knihovny Národního muzea. Ostatní kusy nábytku byly zničeny při bombovém útoku v květnu 1945. Viz Národní muzeum, Staré tisky [online] [cit. 7. 4. 2025]. Dostupné z: <https://st.opac.nm.cz/#!/records/d5109bab-f790-42f-0-9783-7514ccf1a9ff>. Aktuálně je stolička součástí sbírek Národního muzea.

70 Bohumil VAVROUŠEK (ed.), *Literární atlas československý*, II. díl, Praha 1938, s. 145.

71 Archiv MMP, Dopis radě ÚNV 1955, položka seznamu 4 a 5 s téměř totožným popisem Pohovka s voskovým potahem, 144 cm, 90 cm, 190 cm a 145 cm, 85 cm, 190 cm.

72 MMP H 127 841; Archiv MMP, Dopis radě ÚNV 1955, položka seznamu 30 – Hodiny mosazné, pražské – Hřebíček. Dílna Willenbacher & Rzebitschek založená roku 1819 se specializovala na stolní a hrací hodiny, dodávala i samostatné hrací stroje. V roce 1836 na průmyslové výstavě v Praze obdržela zlatou medaili.

Obr. 12. Pracovna hraběte Lutzowa na zámku Žampach, reprodukce Bohumil VAVROUŠEK (ed.), Literární atlas československý, II. díl, Praha 1938, s. 145

Obr. 10. Čalouněný vyřezávaný taburet se štítkem rodu Lüt-zowů, 3. čtvrtina 19. století, MMP H 226 493; autor fotografie: Matěj Adámek

Obr. 11. Odkládací historizující stolek, 2. polovina 19. století, MMP H 1765/2002; autor fotografie: Matěj Adámek

Obr. 13. Hodiny stolní, sign. Willenbacher & Rzebitschek in Prague, cca 1835, MMP H 127 841; autor fotografie: Matěj Adámek

Obr. 14. Stolní petrolejová lampa, sign. Hinks & Son, konec 19. století, MMP H 333 512; autor fotografie: Matěj Adámek

a časopisů, lze ve středu rozpoznat ještě jeden z dochovaných předmětů, a to stolní petrolejovou lampu, patent anglické firmy Hinks & Son ze sklonku 19. století (obr. 14).⁷³ Tělo mosazné lampy ve formě štíhlé orientální karafy ladně obtáčí protažené tělo ještěřky, na fotografii zachycené kulovité stínidlo z mléčného skla se bohužel nedochovalo. Fotografie publikovaná v *Literárním atlasu československém* vznikla bezpochyby nejdříve v roce 1912. Tuto skutečnost lze odvodit nejen z podoby křišťálového již elektrifikovaného lustru,⁷⁴ ale také na základě vnošení jedné z mnoha nástěnných dekorací tehdejšího aranžmá pracovny. Jedná se o fotografii zachycující účastníky banketu, který na počest manželů Lützowových uspořádala Bohemian-American Press Association (Česko-americká tisková kancelář)⁷⁵ ve Zlaté dvoraně hotelu Congress v Chicagu 23. února 1912 (obr. 15).⁷⁶ Pobyt Lützowových v Chicagu souvisel s přednáškovým několikátýdenním turné po amerických univerzitách, jež manželé započali již 20. ledna 1912 v Liverpoolu a ukončili návratem do Londýna 19. března.

Časově nejmladší podobu žampašské pracovny Františka hraběte Lützowa zachycují fotografie, které jsou součástí sbírky MGOH v Rychnově nad Kněžnou. Unikátní soubor tří, respektive čtyř fotografií vznikl nejdříve v roce 1914, rok předtím, než hrabě Lützow naposledy opustil Žampach, aby se odebral za svojí chotí do Švýcarska, kde 13. ledna 1916 nečekaně zemřel. Fotografie dávají nahlédnout do tří interiérových zákoutí pracovny po jejím přestěhování z původní lokace do jiné místnosti opatřené tapetami s výrazným florálním vzorem. Nezachycují sice kompletní mobiliář, ale jsou unikátním zdrojem informací o poslední podobě hraběcí pracovny, jejíž schéma patrně napodobovala instalace v pražské městské knihovně. Jedna ze sbírkových fotografií kopíruje rohový pohled do pracovny z popisované reprodukce z roku 1912 (obr. 16).⁷⁷ Opět zde vidíme vysoké polstrované sofa (tentokrát pouze jedno), nad jehož korunní římsou jsou na konzoli umístěné hodiny Willenbacher & Rzebitschek, na stole s týmž florálním přehozem je umístěna anglická lampa s ještěřkou, shodný je za stolem umístěný paraván i nedochovaná čalouněná křesla v přední části snímku semknutá kolem téže gotizující stoličky. Nově se při jedné ze stěn nabízí k odpočinku čalouněná lenoška, jiné aranžmá získala výzdoba stěn, kterou tvořily četné upomínkové a portrétní fotografie, diplomy nebo anglické grafiky s Lützowem oblíbenými motivy lovů a dostihů. Na výše uvedeném snímku je při levé straně kompozice vedle bronzových stolních hodin umístěna další fotografie upomínající na cestu manželů Lützowových po Spojených státech amerických. Tentokrát jde o zarámovaný snímek z banketu v jídelně hotelu Rome v Omaze 2. března 1912,⁷⁸ který

73 MMP H 333 512.

74 Elektrifikace zámku probíhala v průběhu roku 1912. Viz L. MAZÚCH, *Renegát (nejen) ve službách*, s. 55.

75 Organizace byla založena 1909 v Chicagu za účelem informování amerického tisku o české politické situaci, propagování českých otázek atp. Viz L. MAZÚCH, *Renegát (nejen) ve službách*, s. 130.

76 MMP H 342 888; Jmenovité obsazení čestného stolu včetně manželů Lützowových viz Jak američtí Čechové uctili velkého propagátora české kultury na dálném západě, *Český svět*, 26. 4. 1912, roč. 8, č. 34, s. 11; Podrobnosti k pobytu v Chicagu viz L. MAZÚCH, *Renegát (nejen) ve službách*, s. 142–144.

77 MGOH 2007447,1.

78 MMP H 342 884.

Obr. 15. Slavnostní banket v Hotelu Congress v Chicagu, pořádaný Bohemian Press Association, 23. 2. 1912, manželé Lützowovi u čestného stolu, fotografie, MMP H 342 888; autor fotografie: Jan Diviš

hraběti Lützowovi věnoval Václav Bureš, vedoucí výboru na „Uvítání a uctění hraběte Luetzowa a jeho choti v Omaze“ a současně ředitel tamních českých novin *Pokrok západu* (obr. 17).⁷⁹ Na protější straně pracovny se nachází jiná pamětní fotografie, na základě jejíž datace lze podobu žampašské pracovny na fotografiích ze sbírky MGOH vrocit nejdříve do druhé poloviny roku 1914. Je jí snímek zachycující návštěvu hraběte Lützowa s chotí na výstavě uspořádané radou Vamberka u příležitosti 25. výročí založení tamní krajkářské školy. Fotografie zaznamenává hraběcí pár v doprovodu vambereckého starosty Antonína Bednáře poslední den výstavy 19. července 1914 (obr. 18).⁸⁰ Vztahy hraběte Lützowa jako majitele velkostatku Vamberk a města Vamberku byly nadstandardně dobré, na rozdíl od problematické relace s obcí Žampach. Hrabě i hraběnka projevovali o záležitosti města živý zájem, hrabě byl čestným členem tamní Měšťanské besedy, Vamberk často navštěvoval i v doprovodu četných zahraničních i domácích hostů, prostřednictvím Lützowových se staly vamberecké krajky obdivovaným artiklem českého oddělení na

Obr. 16. Pohled do pracovny Františka hraběte Lützowa na zámku Žampach, fotografie, po 1914, MGOH 2007447,1

79 *Pokrok západu*, Omažští Čechové hraběti Luetzow-ovi, 6. 3. 1912, roč. 41, č. 33, s. 2 a s. 16; Fragmentární fotografie s výčtem osob u čestného stolu viz *Pokrok západu*, Hosté u čestného stolu při hostině dávané na počest hraběte Luetzowa v Omaze, 13. 3. 1912, roč. 41, č. 34, s. 1.

80 MMP H 480/2002; Výstava trvala od 16. do 19. července 1914. Hraběnka Lützowová po své návštěvě slíbila věnovat vzory anglických a irských krajek muzeu, jež mělo být podle usnesení kuratoria První české c. k. odborné školy krajkářské ve Vamberce při škole zřízeno. Viz: Miroslav BERGER, Výstava u příležitosti 25 let trvání školy, *Vamberecký zpravodaj*, 2019, roč. 56, č. 9, s. 13; Jubilejní výstava krajkářská ve Vamberce, *Národní listy*, 10. 7. 1914, roč. 54, č. 186, s. 3.

Obr. 17. Slavnostní banket v jídelně hotelu Rome v Omaze pořádaný výborem na uvítání a uctění hraběte Luetzowa a jeho choti v Omaze 2. března 1912, fotografie, MMP H 342 884; autor fotografie: Jan Diviš

Obr. 18. Hraběcí pár v doprovodu vambereckého starosty Antonína Bednáře na výstavě k 25. výročí založení tamní krajkářské školy 19. července 1914, fotografie, MMP H 480/2002; autor fotografie: Jan Vrabec

Rakouské výstavě v Londýně 1906.⁸¹ Vedle snímku z krajkářské školy ve Vamberku je na stěně zavěšena drobná grafika s erbem rodu Lützowů,⁸² vedle ní pak nedochovaná dvojice ženských, patrně malovaných podobizen. Posledním ztotožnitelným předmětem na fotografii je zarámovaný exteriérový snímek nad dveřmi místnosti, jenž před kočárovnu zachycuje hraběnku Lützowovou v podřepu přidržující svého psa. Fotografii zhotovil kolem roku 1885 atelier Johna Beera na adrese 9 Oxford Street, Southampton.⁸³

Na popisovanou fotografii hraběcí pracovny prostorově navazují ve sbírce MGOH dvě fotografie zachycující téměř z totožného místa další z rohových partií pokoje osvětlenou vysokým oknem z pravé strany (obr. 19).⁸⁴ Zákoutí zaznamenává v popředí již popisovaný čalouněný taburet s erbovním štítkem Lützowů, za ním pak sestavu stolků a etažerů, jejichž odkládací plochy jsou pokryty kuřáckými potřebami, drobnými upomínkovými předměty, obligátními knihami a tiskovinami, z nichž se některé v pozůstalosti dochovaly. Na čelní stěně vedle okna upoutávají pozornost zarámované fotografie a malby předsazené před florální závěs. Kolem ústřední nedochované, již zmiňované podobizny Františka Antonína Kolowrat-Liebsteinského ve zlaceném rámu je umístěna dvojice oválných nesignovaných fotografických portrétů hraběnky Lützowové s jezevčíky (obr. 20).⁸⁵ Níže je zavěšen kresebný portrét pohledné mladé ženy s vyčesanými kadeřemi s přípisem Sept 1903 Žampach, dílo signované britským preraphaelickým malířem Valentinem Cameronem Prinsepem, který byl se svou rodinou koncem toho léta hostem Lützowů na Žampachu.⁸⁶ Portrétovanou ženou by mohla hraběnka Cromartie, blízká přítelkyně Lützowových, která na zámku také pobývala několik týdnů od srpna do září.⁸⁷ Vpravo u okna je opřena další z hraběčinych fotografických podobizen, ranější portrét v odpoledních šatech zhotovený podle popisky v londýnském atelieru The Gainsborough Studio, 305 Oxford Street,⁸⁸ na etažeru vlevo je umístěna zarámovaná reprodukce slavného Dürerova akvarelu *Mladý zajíc* z roku 1502 s věnováním od George Wyndhama z 29. srpna 1910 (obr. 21).⁸⁹

Poslední ze souboru fotografií MGOH zaznamenává patrně protilehlé rohové zákoutí místnosti s pracovním stolem hraběte Lützowa umístěným pod oknem (obr. 22).⁹⁰ Působivou, byť velikostně drobnou památkou zachycenou na zmíněném stole je kapesní pouzdro

81 Josef F. KRÁL, *Paměti města Vamberka nad Zdobnicí*, Vamberk nad Zdobnicí 1927, s. 373; fotografie vambereckých krajků z výstavy viz *Zlatá Praha*, 8. 6. 1906, roč. 23, č. 35, s. 420.

82 MMP H 480/2002.

83 MMP H 342 876.

84 MGOH 2007447,3 a MGOH 2007447,4.

85 MMP H 342 878, MMP H 342 879.

86 MMP H 480/2002. Vzácný host z Anglie, *Národní listy*, 4. 10. 1903, roč. 43, č. 270, s. 3; Valentin Cameron Prosper (1838–1904), britský malíř.

87 Sibell Lilian Mackenzie, hraběnka Cromartie (1878–1962), spisovatelka, viz *Hosté z Anglie*, *Národní listy* 21. 8. 1903, roč. 43, č. 227, s. 2–3; Hraběnka Cromartiova o irské a české otázce, *Národní listy* 18. 10. 1903, roč. 43, č. 284, s. 3.

88 MMP H 342 880.

89 MMP H 480/2002. Originál Dürerova akvarelu je součástí sbírky vídeňské Albertiny; George Wyndham (1863–1913), britský politik a spisovatel.

90 MGOH 2007447.

Obr. 19. Pohled do pracovny Františka hraběte Lützowa na zámku Žampach, fotografie, po 1914, MGOH 2007447,4

Obr. 20. Hraběnka Lützowová se dvěma jezevčíky a kočkou, fotografie, kolem 1900, MMP H 342 878; autor fotografie: Jan Diviš

Obr. 21. Reprodukce akvarelu Mladý zajíc Albrechta Dürera z roku 1502 s věnováním od George Wyndhama z 29. srpna 1910, MMP H 480/2002; autor fotografie: Jan Vrabec

Obr. 22. Pohled do pracovny Františka hraběte Lützowa na zámku Žampach, fotografie, po 1914, MGOH 2007447

Obr. 23. Kalendář na rok 1916 s příписy vztahujícími se k úmrtí hraběte Lützowa, MMP H 480/2002; autor fotografie: Matěj Adámek

s kalendářem na rok 1916 (obr. 23). Na jeho svrchní stranu vyplněnou únorovým kalendářem neznámá ruka, snad hraběnky Lützowové, inkoustem poznamenala k úmrtí hraběte: „January taken off by mistake“ a „He left us Thursday January 13.“⁹¹ Na stole, ale také na polici vedlejšího psacího pultu se nacházejí další identifikované dochované předměty (držák na dopisy, dřevěná kazeta, etue z březové kůry s výšivkou).⁹² Na ostění dveří do místnosti autor fotografie zachytil zavěšený vlněný talár s kloboukem, který upomíná na Lützowův zisk čestného doktorátu na univerzitě v Oxfordu 28. února 1905, jež hrabě obdržel za své tamní přednášky pronesené v červnu předcházejícího roku.⁹³ Akademický oděv je dochován ve sbírce MMP, byť talár během desetiletí pozbyl světlé díly hedvábí pokrývající spodní části rukávů a lemy. Dle zlatě tištěné etikety na podšívce klobouku byl celek zhotoven v oxfordském ateliéru Castell and Son, Lützowovo vlastnictví jednoznačně potvrzuje štítek nalepený na potítku klobouku s jeho vlastnoručním podpisem. Známa fotografie hraběte Lützowa ve výše uvedeném doktorském oděvu měla v pracovně své místo hned vedle dveří do místnosti. V pozůstalosti se nachází zvětšený zarámovaný snímek, který byl dle slepotoskopového razítka realizován ve slavném ateliéru Františka Langhansa v pražské Vodičkově ulici v roce 1929 (obr. 1).⁹⁴ Nabízí se souvislost jeho objednávky s termínem přípravy instalace pracovny v ústřední měst-

Obr. 24. Lord Strong s hrabětem Lützowem v kočáře před staroměstskou radnicí u příležitosti návštěvy šedesátičlenné deputace zástupců Londýna v Praze ve dnech 17. – 19. září 1911, fotografie, MMP H 342 883; autor fotografie: Jan Diviš

ské knihovně. Mezi další snímky umístěné v hraběcí pracovně náležely dvě portrétní fotografie mladistvé hraběnky Lützowové oděné ve shodné večerní krajkové róbě (obr. 4),⁹⁵ nad nimi portrét Emanuela Perseina Beránka,⁹⁶ místopředsedy Bohemian-American Press Association, jež organizovala Lützowovo přednáškové turné po Spojených státech amerických. Drobným skupinovým portrétem je fotografie zachycující hosty na žampašském panství, kterými byli v říjnu 1904 Sir Reginald Barnewall, Lord St. Cyres Wallace a hrabě Rudolf Černín.⁹⁷ Na návštěvu londýnského lorda Thomase Vezeye Stronga a šedesátičlenné deputace zástupců Londýna v Praze ve dnech 17.–19. září 1911 upomíná fotografie zachycující před průčelím Staroměstské radnice v kočáře usazeného lorda Stronga v rozhovoru s hrabětem Lützowem (obr. 24).⁹⁸ Spolu se starostou Prahy Karlem Grošem byl hrabě Lützow pověřen doprovázet Lorda Stronga při programových oficialitách, mimo to první den návštěvy přednesl na Staroměstské radnici projev o historii budovy radnice a města Prahy. K této pro metropoli významné události se váže ještě jedna z fotografií z Lützowovy pozůstalosti, je jí působivý skupinový portrét sedícího lorda Stronga odě-

91 MMP H 480/2002. První přípis patrně vysvětluje absenci lednového kalendáře na svrchní straně.

92 Vše MMP H 480/2002.

93 Dr. hrabě Lützow čestným doktorem univerzity oxfordské, *Národní listy*, 5. 12. 1905, roč. 45, č. 335, s. 2; František hrabě Lützow připravil pro oxfordskou univerzitu čtyři samostatné přednášky nazvané *The Historians of Bohemia*, které pronesl v budově Taylorova institutu ve dnech 7.–10. června 1904.

94 MMP H 342 875; fotografie nesčetněkrát publikována v domácích periodikách, např. *Hrabě Lützow v doktorském taláru*, *Český svět*, 5. 1. 1906, roč. 2, č. 5, s. 6; Luboš JEŘÁBEK, Feuilleton. Na Žampachu, *Pokroková revue* 1906–1907, roč. 3, č. 3, s. 133 či *Almanach Král. hlav. města Prahy na rok 1907*, Praha 1907, s. 291. V zahraničním tisku se uplatňovala zejména v souvislosti s Lützowovým turné po amerických univerzitách.

95 Polofigurální portrét s květinou v ruce dochován v městském muzeu – MMP H 342 881, druhý rozměrově menší portrét publikován viz L. MAZÚCH, *Renegát (nejen) ve službách*, s. 39.

96 MMP H 215 988; Emanuel Persein Beránek (1863–1919), český rodák, spisovatel, vydavatel, makléř.

97 MMP H 480/2002; v tisku publikováno viz *Český svět*, 5. 10. 1904, roč. 1, číslo 1, s. 9.

98 MMP H 342 883; další fotografie a prameny viz L. MAZÚCH, *Renegát (nejen) ve službách*, s. 128–130.

Obr. 25. Výsledková listina šachového turnaje o pohár hraběte Lützwowa (Count Lützwow Cup), který se konal v Londýně 27. 5. 1911 v Českém klubu Žižka, MMP H 355 007; autor fotografie: Jan Vrabec

ného ve slavnostním úboru, stojícího hraběte Lützwowa a po jeho boku anglického konzula v Praze Alexandra Wentworth-Forbese.⁹⁹ K nevšedním upomínkám, jež hrabě Lützwow umístil do své pracovny, patří zarámovaná výsledková listina šachového turnaje o pohár hraběte Lützwowa (Count Lützwow Cup), který se konal v Londýně 27. 5. 1911 v Českém klubu Žižka,¹⁰⁰ jehož byl Lützwow čestným předsedou (obr. 25).¹⁰¹ O půl roku později 13. 1. 1912 uspořádal klub Žižka v Londýně večírek před odjezdem Lützwowových do Spojených států amerických. Snímek z rozlučkového setkání je taktéž součástí pozůstalosti v městském muzeu.¹⁰² Posledním bezpečně identifikovatelným předmětem na dotčené sbírkové fotografii z MGOH, byť jen částečně viditelným, je akvatinta s námětem honu na lišku s titulem „Full Cry“ ze série *Herring's fox Hunting Scenes*, která byla vydána v Londýně roku 1874.¹⁰³

Další anglické grafické soubory z 19. století s tematikou lovu a dostihů dochované v Lützwowově pozůstalosti (obr. 26) na fotografiích zachyceny nejsou.¹⁰⁴ To se týká

Obr. 26. Kolorovaná akvatinta Full Cry ze série Fox Hunt, vyryl a ručně koloroval Charles Hunt, vydal W. Soffe v Londýně 1838, MMP H 480/2002; autor fotografie: Jan Vrabec

Obr. 27. Upomínkové skleněné těžítka s pohledem na švýcarské město Montreux na břehu Ženevského jezera, MMP H 342 883; autor fotografie: Matěj Adámek

i řady dalších předmětů. Viditelné nejsou zarámované objekty v horních řadách, značný úsek prostoru pracovny není na snímcích pojednán vůbec, množství drobných předmětů je vzhledem k úhlu fotografického pohledu nerozeznatelných. Mezi dochované součásti pracovny náleží drobné užité a upomínkové předměty – kuřácké potřeby, skleněná těžítka s fotografiemi Niagarských vodopádů či švýcarského města Montreux (obr. 27), keramická miska na pero vyrobená v Longpark v Torquay atp., členské průkazy – permanentka na dostihové zá-

99 MMP H 480/2002.

100 MMP H 355 007.

101 *Světovzor*, 23. 7. 1909, roč. 9, č. 40, s. 958; hrabě Lützwow byl v letech 1905–1907 také protektorem tří českých plesů a banketů, jež spolek uspořádal v hotelu Tudor v Londýně. Více viz L. MAZÚCH, *Renegát (nejen) ve službách*, s. 106–108

102 MMP H 480/2002; fotografie také viz *Světovzor*, 16. 2. 1912, roč. 12, č. 25, s. 589.

103 MMP H 480/2002. Sérii akvatint *Herring's fox Hunting Scenes* podle předloh Johna Fredericka Herringa St. vyryl a ručně koloroval John Harris, vydal G. P. Mc Queen v Londýně 1874.

104 MMP H 480/2002; sérii kolorovaných akvatint *Fox Hunt* vyryl a ručně koloroval Charles Hunt, vydal W. Soffe v Londýně 1838; sérii *The First Steeple-Chase* podle předloh Henryho Alkena vyryl a ručně koloroval J. Harris, vydal Ben. Brooks v Londýně 1839; sérii *Dodson's hunting incidents* zhotovil Edward Gilbert Hester, vydala Dodson's Fine Art Gallery v Londýně 1879.

Obr. 29. Slavnostní banket uspořádaný starostou Karlem Grošem v londýnském hotelu Cecil u příležitosti návštěvy delegace zástupců města Prahy na rakouské výstavě v Londýně, 5. července 1906, fotografie, MMP H 342 887; autor fotografie: Jan Diviš

Obr. 28. Členská permanentka hraběte Lützowa na dostihové závody v Epsomu na rok 1914, MMP H 480/2002; autor fotografie: Matěj Adámek

Obr. 30. Portrét hraběte Lützowa, sign. ateliér J. Krieg in Albon v ulici Ruchonnet v Lausanne, fotografie, MMP H 342 874; autor fotografie: Jan Diviš

vody v Epsomu na rok 1914 (obr. 28), pravidla boxu v londýnském The Pelican Club aj., fotografická alba (např. exteriéry vodního hradu Anholt rodu Salmů s věnováním od sestry Rose aj.) nebo vydání Lützowových knih.¹⁰⁵ Vedle drobných památek stojí za zmínku zároveň fotografie, mezi jinými např. společná fotografie žampašských hostů a delegace hlavního města Prahy z 12. října 1907,¹⁰⁶ kdy byl hraběti Lützowovi předán diplom čestného měšťanství Prahy a hraběnce Lützowové Velká stříbrná medaile Prahy.¹⁰⁷ K události jen o několik měsíců pozdější se váže trojice fotografií dokumentující angažovanost Lützowových v přípravě a průběhu české účasti na již vzpomínané Rakouské výstavě v Londýně v roce 1906. Hrabě Lützow byl čestným předsedou českého oddělení, jako takový výstavu zahajoval, prováděl význačné hosty, referoval o výstavě v tavním tisku, zprostředkovával kontakty s londýnskou municipalitou. Spolu s hraběnkou organizovali doprovodný program zahrnující mj. velkou recepci pro nejvyšší kruhy anglické společnosti, různé zábavy a hudební vystoupení.¹⁰⁸ Trojice fotografií z Lützovovy pozůstalosti je spojena s delegací zástupců města Prahy, kteří v čele se starostou Karlem Grošem přijeli do Londýna 30. června 1906. V časové posloupnosti snímky zachycují jejich návštěvu českého oddělení Rakouské výstavy,¹⁰⁹ skupinovou fotografii účastníků čajového dýchánku organizovaného hraběnkou Lützowovou v českém oddělení na počest pražské delegace 5. července¹¹⁰ a vposled slavnostní banket uspořádaný starostou Grošem téhož večera v londýnském hotelu Cecil (obr. 29).¹¹¹ Následující den ráno pražská delegace opustila Londýn a zamířila do vlasti. Manželé Lützowovi zůstali v Londýně a podíleli se na doprovodných akcích českého oddělení až do 21. července, kdy odjeli na letní sezonu na Žampach.¹¹²

Na svou vůbec poslední zahraniční cestu se František hrabě Lützow vydal na podzim 1915. Patrně právě při tomto pobytu ve švýcarském Lausanne vznikl působivý portrét, zachycující hraběte v neurčitěm prostředí zcela en face, s lehkým náklonem hlavy zdůrazněným nachýlením klobouku, upřeně hledícího na autora snímku (obr. 30).¹¹³ Jím byl podle slepotiskového značení

fotograf ateliéru J. Krieg in Albon v ulici Ruchonnet v Lausanne, místa vzdáleného sotva deset minut chůze od hotelu Savoy, kde se Lützowovi na podzim ubytovali.¹¹⁴ Tento snímek je nepochybně jedním z posledních portrétů Františka hraběte Lützowa, neobyčejného aristokrata, historika a literáta, neúnavného propagátora češství, který ve své roli neformálního velvyslance českého národa po své smrti nenašel pokračovatelů.

Dovětek

František hrabě Lützow se s podporou svojí choti v posledních desetiletích před první světovou válkou zásadním způsobem podílel na kulturní propagaci českého národa a na budování česko-anglických vztahů. Tato jeho reprezentační činnost probíhala v určitých liniích ve spojení s pražskou municipalitou, která svým úsilím suplovala obvyklou činnost nejvyšších státních úřadů. Jakkoli jednotlivosti v pozůstalostním souboru Lützowových odkazují k pražským reáliím a Lützowově úloze neoficiálního tiskového a kulturního ataše Prahy,¹¹⁵ jako celek kolekce dalece přesahuje horizont pražského teritoria. Pragensiálnímu ohnisku se vymyká provenience žampašské zámecké kolekce, sbírkovému zaměření pražského městského muzea zase archivní povaha části artefaktů. I proto bylo odbornými složkami MMP recentně rozhodnuto o zahájení kroků vedoucích k předání části lützowovské kolekce ze zámku Žampach jiné sbírkové instituci, do jejíhož fondu by pestrý a nevšední soubor charakterem vrostl, získal adekvátní umístění a začal po sedmdesáti letech psát další kapitoly své historie.

105 Vše MMP H 480/2002.

106 MMP H 480/2002; fotografie publikována mj. in *Světlozor*, 8. 11. 1907, roč. 8, č. 3, s. 51, fotografie se jmény portrétovaných in *Nové ilustrované listy* 9. 11. 1907 viz Knihovna Národního muzea, Knihovna hraběte Lützowa, Výstřižky z novin a časopisů 1900–1915, svazek VI. Analogická fotografie s osazenstvím redukováným na sedmičlennou delegaci města Prahy viz Deputace města Prahy při odevzdání diplomu hraběti Lützowovi na panství Žampachu, *Český svět*, 31. 10. 1907, roč. 4, č. 2, s. 34.

107 O jmenování hraběte Lützowa čestným měšťanem Prahy a udělení stříbrné medaile hraběnce Lützowové bylo rozhodnuto již na schůzi sboru obecních starších 3. 12. 1906. Nejobsírněji vč. popisu diplomu a ozdobných desek z pražského ateliéru Franty Anýže, viz Jmenování hraběte Frant. Lützowa čestným měšťanem, Administrativní zpráva královského hlavního města Prahy za léta 1905, 1906, 1907, Praha 1911, s. 157–158.

108 Prameny aj. viz L. MAZÚCH, *Renegát (nejen) ve službách*, s. 108–118.

109 MMP H 480/2002; fotografie viz *Zlatá Praha* 13. 7. 1906, roč. 23, č. 40, s. 478.

110 MMP H 480/2002; popis účastníků a fotografie viz Z čajového dýchánku na počest delegace král. hlav. města Prahy na výstavě v Londýně, *Pražský ilustrovaný kurýr*, 18. 7. 1906, roč. XV., č. 196, s. 1.

111 MMP H 342 887; Václav HLADÍK, Zástupci města Prahy v Londýně, *Národní listy*, 9. 7. 1906, roč. 46, č. 187, s. 2; fotografie viz Banket u příležitosti reprezentantů král. hlav. města Prahy v Londýně, *Pražský ilustrovaný kurýr*, 15. 9. 1906, roč. XV., č. 254, s. 2.

112 L. MAZÚCH, *Renegát (nejen) ve službách*, s. 114.

113 MMP H 342 874.

114 L. MAZÚCH, *Renegát (nejen) ve službách*, s. 168.

115 Josef POLIŠENSKÝ – Charles MIKELL, František Lützow a Praha, 1902–1911, *Acta Musei Nationalis Pragae, Historia litterarum*, XVIII, č. 3–5, s. 79.

Seznam pramenů a literatury

Archivní prameny:

- Archiv MMP, dokumenty k č. j.: mus. 202/49.
- Archiv MMP, Pozůstalost Lützow, K č. j. 15342-OH-32, č. j. 17352 praes.si 1932 a č. j. 31900-OH-1932, Seznam předmětů z pozůstalosti hrab. Anny Lützowové.
- Archiv MMP, Pozůstalost Lützow, Připomínka Referátu hospodářského hl. města Prahy z 22. 10. 1948, č. j. 28541.
- Archiv MMP, Museum hl. města Prahy Hospodářskému odboru hl. města Prahy 3. 11. 1948.
- Archiv MMP, Pozůstalost Lützow, Dopis MMP Radě ÚNV hlavního města Prahy, odboru kultury, do rukou s. Špatenky, z 28. října 1955.
- Archiv MMP, Pozůstalost Lützow, Dopis MMP Státní památkové správě, do rukou dr. Charvátové, věc: Lützowova pozůstalost, 1. března 1957.
- Archiv historických sbírek, Muz/ k čj. 1201/80 korespondence ředitele MMP Zdeňka Míky a historika Jana Krivohlávka z 14. 7. 1980 a 24. 7. 1980.
- Archiv evidence historických sbírek MMP, Zápis o schůzi zúžené delimitační komise konané dne 27. 11. 1961 na Karlově.
- Archiv evidence historických sbírek MMP, Zápis o návrhu vyřazení předmětů ze sbírek Muzea hl. města Prahy 29. 3. 1972.
- Archiv evidence historických sbírek MMP, Hospodářská smlouva o převodu vlastnictví národního majetku z 1. 7. 1972.
- Archiv evidence historických sbírek MMP, Zápis o návrhu vyřazení předmětů ze sbírek Muzea hl. města Prahy uložených v depozitáři v Kolodějích n. Labem 28. 7. 1972.
- Archiv evidence historických sbírek MMP, Hospodářská smlouva KÚ 55/72 o převodu správy vlastnictví národního majetku a o převodu vlastnictví národního majetku z 1. 11. 1972.
- Archiv evidence historických sbírek MMP, Hospodářská smlouva o převodu správy vlastnictví národního majetku a o převodu vlastnictví národního majetku z 1. 11. 1972.
- Knihovna Národního muzea, Knihovna Františka Lützowa, Výstřižky z novin a publikací 1892–1899.
- Knihovna Národního muzea, Knihovna Františka Lützowa, Výstřižky z novin a publikací 1900–1915, svazek I.–XVI.

Literatura:

- Antonín BARTOŠ, František hrabě Lützow – 155. výročí narození, *Vamberecký zpravodaj*, 2004, roč. 4, č. 3, s. 7–10.
- Miroslav BERGER, Výstava u příležitosti 25 let trvání školy, *Vamberecký zpravodaj*, 2019, roč. 56, č. 9, s. 13.
- Hana FRANKENSTEINOVÁ, Lützowův interieur, *Za starou Prahu. Věstník pro ochranu památek*, 1930, roč. XIV, č. 1, s. 12.
- Josef HAJNIŠ, *Dr. František hrabě Lützow*. Vydáno u příležitosti vzpomínkových oslav 20. výročí úmrtí

- Dr. Františka hraběte Lützowa, Vamberk 1936.
- Josef F. KRÁL, *Paměti města Vamberka nad Zdobnicí*, Vamberk nad Zdobnicí 1927.
- Jan KRÍVOHLÁVEK, Bohemista František J. J. V. Lützow a poslední majitelé zámku Žampach, *Heraldika a genealogie* 1982/3, s. 115–126.
- Jan KYSELA – Miloš HLAVA, Soubor antických předmětů ze sbírky řídicího učitele Františka Hrdiny z Modřan a Muzeum ředitele Šplíchala ve Vršovcích, *Archeologica pragensia* 22/2014, s. 314–355.
- Marek LAŠŤOVKA, Václav LEDVINKA, *Pražský uličník. Encyklopedie názvů pražských veřejných prostranství*. 2. díl (O–Ž), Praha 1998.
- Lukáš MAZÚCH, Kulturní a společenský život Františka hraběte Lützowa, *Orlické hory a Podorlicko* 19, 2012, s. 107–122.
- Lukáš MAZÚCH, *Renegát (nejen) ve službách češství. František hrabě Lützow*, Ústí nad Orlicí 2014.
- Jiří MERGANC – Jaroslava KÖHLEROVÁ, *Kavalír ducha – Dr. František Lützow*, Obec Žampach, 2001.
- Josef POLIŠENSKÝ – Charles MIKELL, František Lützow a Praha, 1902–1911, *Acta Musei Nationalis Pragae, Historia litterarum*, XVIII, 1972/3–5, s. 71–85.
- Antonín SUM, *Hrabě Lützow: Památce českého vlastence*, Praha 1925.
- Antonín SUM, Frant. hrabě Lützow, *Národní rada*, 1936, roč. XVI., č. 1–2, s. 33–36.
- Jan THON, *O městské knihovně, knihách a také lidech*, Praha 1938.
- Bohumil VAVROUŠEK (ed.), *Literární atlas československý*, II. díl, Praha, 1938.
- Tereza VINTEROVÁ, Z historie zrušených městských muzeí, *Orlické hory a Podorlicko* 2017, 24/1–2, s. 30.

Dobová periodika:

- Banket u příležitosti reprezentantů král. hlav. města Prahy v Londýně, *Pražský ilustrovaný kurýr*, 15. 9. 1906, roč. XV., č. 254, s. 2.
- Činnost knihoven hlav. města Prahy v roce 1927 a 1928, *Věstník hlavního města Prahy*, 8. 7. 1929, roč. XXXVI., č. 27, s. 728–732.
- Činnost knihoven hlav. města Prahy v roce 1929, *Věstník hlavního města Prahy*, 7. 7. 1930, roč. XXXVII., č. 27, s. 761–764.
- Dar českých paní a dívek paní hraběnce z Lützowů, *Národní listy*, 10. 11. 1906, roč. 46, č. 310, s. 4.
- Deputace města Prahy při odevzdání při odevzdání diplomu hraběti Lützowi na panství Žampachu, *Český svět*, 31. 10. 1907, roč. 4, č. 2, s. 34.
- Dr. Frant. hrabě Lützow a město Vamberk, *Národní listy*, 17. 1. 1936, roč. 76, č. 16, s. 3.
- Dr. hrabě Lützow čestným doktorem univerzity oxfordské, *Národní listy*, 5. 12. 1905, roč. 45, č. 335, s. 1–2.
- František hrabě Lützow, čestný měšťan král. hlav. města Prahy, *Almanach Král. hlav. města Prahy na rok 1907*, Praha 1907, s. 291–294.
- H. Feuilleton, *Národní listy*, 29. 8. 1907, roč. 47, č. 238, s. 1.
- Hold mrtvému kavalíru ve Vamberce, *Národní listy*, 29. 6. 1936, roč. 76, č. 26, s. 2.

- Hosté z Anglie, *Národní listy*, 21. 8. 1903, roč. 43, č. 227, s. 2–3.
- Hrabě Lützow v doktorském taláru, *Český svět*, 5. 1. 1906, roč. 2, č. 5, s. 6.
- Hrabě Lützow v Praze, *Národní listy*, 13. 11. 1906, roč. 46, č. 313, s. 4.
- Hraběnka Cromartiova o irské a české otázce, *Národní listy* 18. 10. 1903, roč. 43, č. 284, s. 3.
- Jak američtí Čechové uctili velkého propagátora české kultury na dálném západě, *Český svět*, 26. 4. 1912, roč. 8, č. 34, s. 11.
- Jiří V. KLÍMA, Kapitolka trochu šlechtická, *Zvon*, 1919–1920, č. 19, s. 293–294.
- Jiří ZDOBNIČKÝ, Vamberk, *Národní listy*, 1929, roč. 69, č. 349, 21. 12. 1919, s. 13.
- Jmenování hraběte Frant. Lützowa čestným měšťanem, Administrační zpráva královského hlavního města Prahy za léta 1905, 1906, 1907, Praha 1911, s. 157–158.
- Josef PEŠEK, Hrabě dr. František Lützow, *Národní listy*, 12. 1. 1936, roč. 76, č. 11, s. 11.
- Jubilejní výstava krajkářská ve Vamberce, *Národní listy*, 10. 7. 1914, roč. 54, č. 186, s. 3.
- Krajkářská výstava. – Památky na hr. Lützowa, *Národní listy*, 9. 7. 1936, roč. 76, č. 186, s. 3.
- Luboš JEŘÁBEK, Feuilleton. Na Žampachu, *Pokroková revue* 1906–1907, roč. 3, č. 2, s. 131–135.
- Luboš JEŘÁBEK, Feuilleton. Na Žampachu, *Pokroková revue* 1906–1907, roč. 3, č. 3, s. 206–207.
- Luboš JEŘÁBEK, Feuilleton. Na Žampachu, *Pokroková revue* 1906–1907, roč. 3, č. 4, s. 273–278.
- Lützowova ulice, *Národní listy*, 8. 6. 1923, roč. 63, č. 155, s. 3.
- Místní výbory a rady, *Věstník hlavního města Prahy*, 21. 9. 1936, roč. XLIII, č. 37, s. 584.
- Místní výbory a rady, *Věstník hlavního města Prahy*, 30. 6. 1936, roč. XLIII, č. 25, s. 469.
- Na Žampachu, *Český svět*, 5. 10. 1904, roč. 1, č. 1, s. 9, s. 26–27.
- Okénko za orlojem radničním, *Národní listy*, 7. 8. 1936, roč. 76, č. 215, s. 2.
- Pokrok západu, Hosté u čelního stolu při hostině davané na počest hraběte Luetzowa v Omaze, 13. 3. 1912, roč. 41, č. 34, s. 1.
- Pokrok západu, Omažští Čechové hraběti Luetzow-ovi, 6. 3. 1912, roč. 41, č. 33, s. 2, 16.
- Poprsí hr. Dra Frant. Lützowa – darem obci pražské, *Věstník hlavního města Prahy*, 19. 12. 1922, roč. XXIX., č. 23–24, s. 261–262.
- Světozor*, 16. 2. 1912, roč. 12, č. 25, s. 589.
- Světozor*, 16. 9. 1910, roč. 11, č. 3, s. 57–59, s. 71.
- Světozor*, 23. 7. 1909, roč. 9, č. 40, s. 958.
- Světozor*, 8. 11. 1907, roč. 8, č. 3, s. 51.
- The Bookman, roč. XVI, č. 93, červen 1899, s. 63.
- Václav HLADÍK, Hrabě František Lützow, *Lumír*, 10. 10. 1903, roč. 32, č. 1, s. 7–8.
- Václav HLADÍK, Zástupci města Prahy v Londýně, *Národní listy*, 9. 7. 1906, roč. 46, č. 187, s. 2.
- Vamberk vzpomíná dr. Frant. hr. Lützowa, *Národní listy*, 28. 6. 1936, roč. 76, č. 177, s. 3.
- Výročí smrti dr. F. Lützowa, *Národní listy* 27. 5. 1936, roč. 76, č. 146, s. 3.
- Výročí smrti dr. F. Lützowa, *Národní listy* 27. 5. 1936, roč. 76, č. 146, s. 3.
- Výstava hraběte Lützowa v Národním muzeu, *Národní listy*, 12. 1. 1936, roč. 76, č. 11, s. 11.
- Vzácný host z Anglie, *Národní listy*, 4. 10. 1903, roč. 43, č. 270, s. 3.
- Vzácný vánoční dar Českému muzeu, *Národní listy*, 3. 1. 1919, roč. 59, č. 3, s. 2
- Z čajového dýchánku na počest delegace král. hlav. města Prahy na výstavě v Londýně, *Pražský illustrovaný kurýr*, 18. 7. 1906, roč. XV., č. 196, s. 1.
- Zlatá Praha*, 13. 7. 1906, roč. 23, č. 40, s. 478.
- Zlatá Praha*, 8. 6. 1906, roč. 23, č. 35, s. 420.
- Změny názvů ulic, *Věstník hlavního města Prahy*, 14. 2. 1923, roč. XXX., č. 3, s. 30.

Internet:

- Dorotheum 30. 4. 2014 aukce Kaiserhaus und Historika, Lot. Nr. 162 (online), [cit. 11. 3. 2025]. Dostupné z: <https://www.dorotheum.com/de/1/3873763/>
- Thorvaldsens Museum, Kodaň, katalog sbírek (online), [cit. 15. 3. 2025]. Dostupné z: <https://kataloget.thorvaldsensmuseum.dk/resultater?title=Amor+med+lyren>
- Národní muzeum, Staré tisky [online] [cit. 7. 4. 2025]. Dostupné z: <https://stt.opac.nm.cz/#!/records/d5109bab-f-790-42f0-9783-7514ccf1a9ff>
- Jan F. KŘIVOHLÁVEK, Žampach a jeho poslední majitelé, s. 4, Pdf, in: Památník dr. Františka Lützowa (online), [cit. 3. 3. 2025]. Dostupné z: <https://www.uspza.cz/index.php?id=10116&vyzn=posledn%ED%20majitel%E9%20z%E1mku%20%8Eampach>